

Sygn. akt I ACa 1104/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Wincenty Ślawski

Sędziowie : S A Lilla Mateuszczyk

S A Bożena Wiklak (spr .)

Protokolant: st. sekr. sąd. Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 2016 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **G. A.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w Ł.**

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 18 maja 2015 r. sygn. akt II C 286/13

I. z apelacji strony pozwanej zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1a w ten tylko sposób, że zasądzoną kwotę 5.000 złotych obniża do kwoty 2.500 (dwa tysiące pięćset) złotych i oddala powództwo co do kwoty 2.500 złotych;

II. oddala apelację powoda w całości, a apelację strony pozwanej w pozostałej części;

III. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;

IV. przyznaje adwokatowi P. P. kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem i 60/100) złotych brutto tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym i kwotę tę nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi.

Sygn. akt I ACa 1104/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem, z dnia 18 maja 2015 roku Sąd Okręgowy w Łodzi w z powództwa sprawie G. A. przeciwko Skarbowi Państwa – Aresztowi Śledczemu w Ł. o zadośćuczynienie, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 marca 2013 r. do dnia zapłaty i kwotę 184,50 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, oddalił powództwo w pozostałym zakresie i nie obciążył powoda kosztami od oddalonej części powództwa.

Sąd Okręgowy ustalił, że G. A. przebywał w Areszcie Śledczym w Ł. w okresie od dnia 10 marca 2011 roku do dnia 1 września 2011 roku, od dnia 28 marca 2012 roku do dnia 12 września 2012 roku. Podczas pobytu we wskazanej jednostce penitencjarnej powód był zakwaterowany w następujących pawilonach, oddziałach i celach mieszkalnych Aresztu Śledczego w Ł.:

1. A/1 nr 32 o pow. 12,04 m² - w dniu 10 marca 2011 roku (2 osadzonych w celi);
2. A/3 nr 90 o pow. 11,59 m² - od dnia 11 marca 2011 roku do dnia 28 marca 2011 roku (3 osadzonych w celi);
3. A/3 nr 89 o pow. 12,04 m²:
 - od dnia 19 marca 2011 roku do dnia 28 kwietnia 2011 roku (4 osadzonych w celi);
 - 29 kwietnia 2011 roku (3 osadzonych w celi);
 - od dnia 30 kwietnia 2011 roku do dnia 10 maja 2011 roku (4 osadzonych w celi);
 - od dnia 11 maja 2011 roku do dnia 12 maja 2011 roku (3 osadzonych w celi);
 - od dnia 13 maja 2011 roku do dnia 29 maja 2011 roku (4 osadzonych w celi);
 - od dnia 30 maja 2011 roku do dnia 12 czerwca 2011 roku (5 osadzonych w celi);
4. C/1 nr 38 o pow. 25,64 m² - od dnia 13 czerwca 2011 roku do dnia 15 czerwca 2011 roku (8 osadzonych w celi);
5. C/1 nr 34 o pow. 11,28 m²:
 - od dnia 16 czerwca 2011 roku do dnia 19 lipca 2011 roku (3 osadzonych w celi);
 - 20 lipca 2011 roku (2 osadzonych w celi);
 - od dnia 21 lipca 2011 roku do dnia 31 lipca 2011 roku (3 osadzonych w celi);
 - od dnia 1 sierpnia 2011 roku do dnia 4 sierpnia 2011 roku (2 osadzonych w celi);
6. C/1 nr 31 o pow. 11,32 m²:
 - od 5 sierpnia 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku (3 osadzonych w celi);
 - 1 września 2011 roku (2 osadzonych w celi);
7. C/1 nr 31 o pow. 11,32 m²:
 - od 28 marca 2012 roku do dnia 1 kwietnia 2012 roku (5 osadzonych w celi);
 - od 2 kwietnia 2012 roku do dnia 15 kwietnia 2012 roku (4 osadzonych w celi);
 - od 16 kwietnia 2012 roku do dnia 24 kwietnia 2012 roku (3 osadzonych w celi);
 - od 2 kwietnia 2012 roku do dnia 29 kwietnia 2012 roku (2 osadzonych w celi);
 - od 30 kwietnia 2012 roku do dnia 29 lipca 2012 roku (3 osadzonych w celi);
8. C/1 nr 8 o pow. 11,69 m²:
 - od 30 lipca 2012 roku do dnia 7 września 2012 roku (3 osadzonych w celi);
 - od 8 września 2012 roku do dnia 9 września 2012 roku (2 osadzonych w celi);
 - od 10 września 2012 roku do dnia 12 września 2012 roku (3 osadzonych w celi).

G. A. po raz kolejny został umieszczony w Areszcie Śledczym w Ł. w styczniu 2013 r. i przebywa w nim do chwili obecnej. Powód do 2021 roku odbywa karę pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem łącznym.

G. A. odbywa karę w pozwanej jednostce penitencjarnej, posiadając status osadzonego tzw. „chronionego”, tj. należy do grupy wyizolowanej od pozostałych osadzonych. Został zakwalifikowany do tej grupy, gdyż zgłosił obawę o swoje bezpieczeństwo z uwagi na współpracę z policją, obciążającą inne osoby. Osadzeni z tzw. „ochronki” przebywają na tym samym oddziale w innymi więźniami, ale nie mają możliwości zetknięcia się z nimi. Na spacer, do łaźni, lekarza prowadzeni są w grupie chronionej. Grypsujący osadzeni wykrzykują do osadzonych „chronionych” przez okna obraźliwe słowa, używając często wulgaryzmów. Gdy oddziałowi są świadkami niestosownego zachowania się więźniów w stosunku do osadzonych posiadających status „chronionych”, stosują wobec wykrzykujących kary.

Osadzeni spoza grupy „chronionych” szykanują powoda, tj. wyzywają go, krzyczą po nazwisku, ubliżają mu. Powód zgłaszał zagrożenie ze strony innych osadzonych.

W dniu przyjęcia do Aresztu Śledczego w Ł. G. A. deklarował, że jest osobą palącą. W dniu 2 września 2011 roku oświadczył, że jest osobą niepalącą i chce przebywać w celach dla niepalących. Przy ponownym przyjęciu do jednostki penitencjarnej w dniu 28 marca 2012 roku deklarował, że jest osobą palącą. W dniu 30 lipca 2012 roku zadeklarował rezygnację z używania wyrobów tytoniowych. W dniu 23 kwietnia 2013 roku ponownie złożył deklarację, że jest osobą palącą.

W trakcie pobytu w celi nr 89 powód nie był piętnowany i zniesławiany przez innych współwięźniów. Cella była 4-osobowa. Każdy z osadzonych podpisał oświadczenie, w którym wyraził zgodę na osadzenie piątej osoby w celi na okres 14 dni.

Cella nr 31 była przeznaczona dla osób palących. Gdy powód posiadał papierosy to palił. W celi tej na parkiecie położona była wykładzina, w której z uwagi na brak dwóch klepek, znajdowała się dziura.

Cella nr 8 przeznaczona była dla niepalących, jednakże przebywający w powodem osadzony M. B. palił papierosy.

Od 27 marca 2014 roku powód został osadzony w celi dla palących nr 12 w Pawilonie C, Oddziału I. 30 kwietnia 2014 roku został przeniesiony do celi dla niepalących.

W trakcie pobytu w pozwanej jednostce penitencjarnej posiłki wydawane były o 7:30, a spacer odbywał się o 6:20 i trwał godzinę. Sporadycznie zdarzyło się, że po powrocie z porannych spacerów przygotowana herbata i posiłek były zimne.

Powód korzystał z kąpieli raz z tygodniu.

Nie zdarzyło się, aby wychowawca D. K. odnosił się nieprzyjemnie do powoda.

G. A. ma problem z palcami prawej dłoni i cierpi na przykurcz lewej dłoni.

W razie potrzeby powód korzysta z opieki medycznej w Areszcie Śledczym w Ł.. Zdarza się, iż na przyjęcie do lekarza ogólnego czeka 3 tygodnie.

W trakcie osadzenia w pozwanej jednostce penitencjarnej powód miał nieograniczony dostęp do opieki lekarskiej, zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej.

W związku z przykurczem palca V lewej ręki wyznaczono powodowi termin leczenia rehabilitacyjnego w okresie od 7 września do 21 września 2012 roku w Pracowni Fizjoterapii Zakładu Karnego nr 2 w Ł.. W dniu 10 września 2012 roku powód odmówił rehabilitacji, co potwierdził składając własnoręcznie podpis w książeczce zdrowia. 27 marca 2013 roku wyznaczono powodowi hospitalizację w Oddziale Ortopedii Aresztu Śledczego W. M., gdzie poddany został zabiegowi operacyjnemu.

Decyzjami z dnia 31 maja 2011 roku, 19 marca 2012 roku, 10 kwietnia 2012 roku Dyrektor Aresztu Śledczego Ł. postanowił umieścić powoda na okres odpowiednio od 30 maja 2011 roku do 13 czerwca 2011 roku, od 28 marca 2012 roku do 11 kwietnia 2012 roku, od 11 kwietnia 2012 roku do 24 kwietnia 2012 roku w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na skazanego wynosiła poniżej 3 m², nie mniej jednak niż 2 m². Przyczyną podjęcia decyzji był brak innych, właściwych miejsc zakwaterowania.

Przesłony okienne (blendy) zostały zamontowane w oknach Aresztu Śledczego w Ł. zgodnie z zasadami sztuki budowlanej. Przesłony te zostały wykonane z płyty poliwęglanowej gr. 4 mm i zamontowane na nośnej konstrukcji stalowej do elewacji pawilonów. Przesłony te posiadają wymagane atesty i certyfikaty i mogą być wykorzystane do celów, do jakich zostały użyte.

W Areszcie Śledczym w Ł. wszystkie cele mieszkalne wyposażone są w węzły sanitarne, w skład, których wchodzi miska ustępowa, automat płuczący, umywalka z doprowadzeniem zimnej, bieżącej wody, co jest podyktowane infrastrukturą obiektów oraz możliwościami technicznymi urządzeń produkujących ciepłą wodę użytkową. W latach 2002 – 2007 przeprowadzono w jednostce generalny remont, który doprowadził do oddzielenia kąpoków sanitarnych od reszty celi. Kąpoki sanitarne w celach mieszkalnych osłonięte są konstrukcją stalową pokrytą płytą (...) do wysokości 210 centymetrów zapewniających w ten sposób swobodne oraz intymne korzystanie z sanitariatu. Nie jest możliwa całkowita zabudowa (do sufitu) ścian oddzielających sanitariaty, z uwagi na to, że w kąpoku znajduje się szyb wentylacyjny i całkowite zabudowanie spowodowałoby pozbawienie całej celi wentylacji.

W jednoosobowej celi mieszkalnej z węzłem sanitarnym znajdują się: łóżko, stolik, szafka, taboret, wieszak, półka na przybory toaletowe, lustro. W przypadku cel wieloosobowych ilość sprzętu kwaterunkowego dostosowywana jest do liczby osadzonych przebywających w danej celi mieszkalnej. Osadzeni mogą zgłaszać oddziałowemu potrzebę wstawienia dodatkowych sprzętów kwatermistrzowskich, które są wydawane na prośbę.

Pozwany realizował generalny remont wszystkich cel w latach 2002 – 2007. Zakres przeprowadzonych remontów był następujący: uzupełnienie ubytków w ścianach i pomalowanie, wydzielenie kąpoka sanitarnego z celi, wymiana armatury sanitarnej w kąpoku sanitarnym, wymiana instalacji wodno – kanalizacyjnej i elektrycznej, naprawa lub wymiana powierzchni podłogowych, naprawa lub wymiana na nowy sprzęt kwatermistrzowskiego. Po tym okresie rozpoczęto remonty ponownie, poczynając od cel najbardziej zdewastowanych przez osadzonych. Zgodnie z opracowanym harmonogramem jednocześnie odnawianych jest od kilku do kilkunastu cel. Od 2009 roku sukcesywnie wymienia się stolarkę okienną z drewnianej na plastikową, co roku – w zależności od środków finansowych – wymienianych jest od kilku do kilkunastu okien. Drewniana stolarka okienna w sposób odpowiedni spełnia swoją funkcję. Przeprowadzane są stałe konserwacje i naprawy doraźne polegające na wymianie potłuczonych szyb, uzupełnianiu okitowania, wymianie okuć ślusarskich oraz montażu zamknięć. Dodatkowo osadzeni mogą zgłaszać usterki codziennie oddziałowemu lub wychowawcy oraz podczas cotygodniowych wizyt kierownika działu kwatermistrzowskiego oraz dyrektorów. Po zgłoszeniu usterki jest ona niezwłocznie usuwana.

Posiłki dla osadzonych są przygotowywane przez kucharzy, a przed wydaniem są kontrolowane pod względem organoleptycznym oraz pod względem zgodności z jadłospisem przez upoważnionego przedstawiciela służby zdrowia. Ponownej kontroli wyżywienia dokonują funkcjonariusze działu ochrony, którzy pobierają posiłki z kuchni na poszczególne oddziały mieszkalne. Mają oni obowiązek sprawdzenia pobieranych posiłków pod względem wagi, gęstości, temperatury, ilości i jakości. Posiłki wydawane są w termosach zabezpieczających ich temperaturę.

Każdy z osadzonych ma zapewniony dostęp do służby zdrowia i stomatologa. Jeśli odczuwa taką potrzebę zgłasza oddziałowemu, który zapisuje w książce zgłoszeń do lekarza. Przyjęcia do lekarza są realizowane według kolejności zgłoszeń. Jeśli lekarz pierwszego kontaktu stwierdzi potrzebę konsultacji specjalistycznej, zgłasza osadzonego do specjalisty.

Na podstawie dokonanych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie. Sąd ten uznał za uzasadnione zarzuty powoda co do przeludnienia panującego w celach, w których był osadzony w Areszcie

Śledczym w Ł. G. A. wykazał bowiem, że w niektórych celach, w których przebywał, powierzchnia przypadająca na jednego skazanego wynosiła poniżej 3 m². W oparciu o informację przedstawioną przez stronę pozwaną oraz zeznania powoda Sąd Okręgowy ustalił, że w okresie: od 30 maja do 12 czerwca 2011 roku (14 dni), od 28 marca do 15 kwietnia 2012 roku (19 dni) przebywał w celach przeludnionych. Wprawdzie umieszczenie powoda w warunkach przeludnienia wynikało z decyzji dyrektora Aresztu Śledczego, jednakże łączny okres przebywania przez G. A. w celach, gdzie powierzchnia przypadająca na skazanego wynosiła poniżej 3 m², to 33 dni. W związku z tym zgoda powoda na osadzenie go w celi przeludnionej na 14 dni, nie miała znaczenia. Umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych osadzonego.

W ocenie Sądu I instancji przebywanie powoda w celach niespełniających norm powierzchniowych przez 33 dni podczas jego pobytu w Areszcie Śledczym w Ł. było długotrwałe i niewątpliwie wiązało się z uciążliwością. Mając to na uwadze oraz rozmiar i dotkliwość naruszeń dóbr osobistych związanych z przebywaniem w celach przeludnionych, a także uwzględniając zasady współżycia społecznego, Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz G. A. kwotę 5.000 zł.

O odsetkach ustawowych od zasądzonej kwoty Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., uwzględniając, że doręczenie odpisu pozwu stronie pozwanej nastąpiło w dniu 6 marca 2013 roku.

Sąd Okręgowy uznał, że zarzut powoda dotyczący przebywania od 28 marca 2012 do 29 lipca 2012 roku oraz od 27 marca 2014 roku do 30 kwietnia 2014 roku w celach dla palących, pomimo tego, iż deklarował się, że jest osobą, nie jest zasadny. Odwołując się do akt osobowych powoda Sąd ten wskazał, że przy ponownym przyjęciu do jednostki penitencjarnej 28 marca 2012 roku G. A. deklarował, że jest osobą palącą i dopiero 20 lipca 2012 roku złożył deklarację, że rezygnuje z używania wyrobów tytoniowych. Natomiast od 23 kwietnia 2013 roku uznawany jest ponownie za osobę palącą. A zatem brak jest podstaw do uznania, iż G. A. w omawianych okresach osadzenia przebywał w celach dla palących wbrew złożonym deklaracjom, że jest osobą niepalącą.

Sąd Okręgowy za niezasadne uznał także dalsze zarzuty, t.j. zarzuty związane z niewłaściwym traktowaniem powoda przez osadzonych, złymi warunkami bytowymi w celi, brakiem zapewnienia odpowiednich warunków sanitarno – higienicznych, i brakiem właściwej opieki medycznej.

Wbrew zarzutom G. A., Sąd Okręgowy stwierdził, że w trakcie osadzenia w pozwanej jednostce penitencjarnej nie miał on utrudnionego dostępu do opieki medycznej. Powód sam przyznał, że w razie potrzeby korzysta z porad lekarskich w Areszcie Śledczym w Ł. W związku ze schorzeniem, na jakie cierpiał, wyznaczono mu rehabilitację, której się nie poddał, co potwierdził składając własnoręcznie podpis w książeczce zdrowia. 27 marca 2013 roku w Oddziale Ortopedii Aresztu Śledczego W. M. wykonano powodowi zabieg operacyjny. Nawet, jeżeli czas oczekiwania powoda na przyjęcie przez lekarza wydłużał się do 3 tygodni, to należy uznać, że nie jest to – w porównaniu do dostępności do służby zdrowia osób nieprzebywających w jednostkach penitencjarnych – okres zbyt długi, naruszający dobra osobiste powoda.

Z kolei spożycie od czasu do czasu zimnego śniadania jest związane ze spacerami, które odbywają się w godzinach porannych, a to z kolei wynika ze statusu posiadanego przez powoda. G. A., jako osadzony posiadający status „chronionego” jest wyizolowany od innych osadzonych. Osadzeni z tzw. „ochronki” przebywają na tym samym oddziale z innymi osadzonymi, ale nie mają możliwości bezpośredniego zetknięcia się z nimi, na spacer, do łaźni, lekarza prowadzeni są w grupie chronionej. Ze względu na to, że powód podlega wzmożonej ochronie jest szykanowany przez pozostałych współwięźniów. Funkcjonariusze pozwanego Aresztu nie pozostają jednak bierni w tej sytuacji, bowiem osoby obrażające powoda otrzymują stosowne kary.

Z powołanych względów, Sąd I instancji oddalił powództwo w pozostałej części.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 zd. 2, zgodnie, z którym sąd może włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu kosztów, gdy określenie należnej jej sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny

sądu. Wobec powyższego Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda koszty zastępstwa procesowego, tj. kwotę 184,50 zł. Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Okręgowy nie obciążył powoda kosztami procesu od oddalonej części powództwa, mając przede wszystkim na uwadze jego trudną sytuację materialną oraz okoliczność wieloletniego pozbawienia wolności. Powód nie posiada środków finansowych, pozwalających na choćby częściowy zwrot kosztów procesu.

Apelacje od powyższego orzeczenia wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części oddalającej powództwo.

Zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. obrazę art. 448 k.c. polegającą na niewłaściwym zastosowaniu powołanego przepisu poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, iż odpowiednią kwotą zadośćuczynienia za krzywdę powoda będzie kwota 5.000 zł, w sytuacji gdy mając na uwadze całokształt okoliczności ujawnionych w sprawie odpowiednią kwotą zadośćuczynienia winna być kwota żądana przez powoda.

W konkluzji wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie od pozwanego dodatkowej kwoty 95.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 7 marca 2013r.

W odpowiedzi na apelację powoda pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w zakresie pkt I tj. częściowego uwzględnienia powództwa i zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz w pkt III tj. w zakresie nieobciążania powoda kosztami od oddalonej części powództwa.

Zarzucił naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez dokonanie błędnych ustaleń faktycznych, wskutek dowolnej oceny materiału dowodowego przez przyjęcie niepoprawnych i niewłaściwych wniosków w zakresie ustaleń Sądu co do warunków w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności tj., umieszczeniu go w przeludnionych celach; poprzez pominięcie przy rekonstrukcji stanu faktycznego sprawy części dowodów zgromadzonych w sprawie, w szczególności dowodów dotyczących warunków osadzenia powoda załączonych przez pozwanego w wyniku zobowiązania Sądu tj. decyzji dyrektora pozwanej jednostki penitencjarnej oraz naruszenie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powód, jako strona, której roszczenie zostało uwzględnione tylko w nieznacznej części nie jest zobowiązany do zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego z uwagi na jego sytuację finansową i życiową.

Podniósł również naruszenie prawa materialnego tj.

1) art. 24 k.c. w zw. z art. 417 k.c. w zw. z art. 448 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że na podstawie ustalonego przez Sąd I instancji w tej sprawie stanu faktycznego można stwierdzić jakiegokolwiek bezprawne zachowanie pozwanego oraz jakiegokolwiek naruszenie dóbr osobistych powoda, które wyrządziło powodowi krzywdę, a tym samym możliwe jest stwierdzenie zaistnienia wszystkich przesłanek odpowiedzialności pozwanego w stosunku do powoda z tytułu zadośćuczynienia;

2) art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez:

- niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że ustalony przez Sąd I instancji w sprawie stan faktyczny daje podstawy do sięgania po najdalej idący środek ochrony dóbr osobistych, a mianowicie zadośćuczynienie pieniężne;
- niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż należne powodowi zadośćuczynienie winno wynosić 5.000 zł, podczas gdy z okoliczności przedmiotowej sprawy wynika, iż nie zaszyły przesłanki do jego przyznania, a z pewnością nie powinno ono wyrażać się w zasądzonej kwocie, która jest sumą wygórowaną;

1) art. 248 § 1 k.k.w. w zw. z art. 110 § 2 k.k.w. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że stosowne decyzje wydane przez dyrektora pozwanej jednostki penitencjarnej nie przesądzają o braku bezprawności pozwanego;

2) art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że terminem, od którego należą się powodowi ustawowe odsetki od przyznanej kwoty zadośćuczynienia jest data doręczenia pozwu stronie pozwanej, podczas gdy termin ten powinien być określony od daty wydania wyroku w przedmiotowej sprawie;

3) art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że żądanie oczywiście nadmiernego zadośćuczynienia przez osobę pozbawioną wolności w związku z naruszeniem dóbr osobistych nie stanowi nadużycia prawa podmiotowego.

Wskazując na te zarzuty, strona pozwana wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części tj. w zakresie pkt I oraz pkt III i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa za obie instancje według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I oraz pkt III i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i o zasądzenie od powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa według norm przepisanych.

Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie w części, natomiast apelacja powoda podlega oddaleniu w całości.

Zarzuty pozwanego podważające dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę dowodów nie są zasadne. Sąd I instancji przy konstruowaniu ustaleń, które legły u podstaw rozstrzygnięcia nie pominął bowiem decyzji dyrektora jednostki penitencjarnej, jednak z prawidłowych ustaleń wyprowadził błędne wnioski. Zarzut naruszenia art. 24 k.c. okazał się zatem częściowo zasadny. Skarżący słusznie podnosi, że Sąd Okręgowy nie bacząc na treść art. 110 § 2b k.k.w., błędnie uznał, że w odniesieniu do całego okresu 33 dni, kiedy to powód przebywał w celach nie spełniających norm minimalnej powierzchni na jednego skazanego wynoszącej 3 m², można uznać, że strona pozwana nie obaliła domniemania bezprawności swojego działania. W obecnym stanie prawnym wykazanie przez pozwanego ścisłego wypełnienia wszystkich ustawowych przesłanek przejściowego umieszczenia skazanego w celi mniejszej niż wymagana powierzchnia może prowadzić do skutecznego wykazania braku bezprawności.

Zatem oceniając wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia należało wyeliminować te okresy, w jakich pozwany powoływał się na wydane na podstawie art. 110 2b decyzje. Nie można jednak nie dostrzec, że nie w każdym przypadku termin wynikający z decyzji został dochowany.

Biorąc to pod uwagę, trzeba uznać, że cierpienia powoda spowodowane przebywaniem w przeludnionej celi, uzasadniały zasądzenie na jego rzecz zadośćuczynienia w kwocie 2.500 zł. W pozostałym zakresie zarzuty apelacji strony pozwanej okazały się niezasadne.

Nie można bowiem uznać, że nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w sytuacji, gdy bezspornym w niniejszej sprawie był fakt, że warunki w jakich przebywał powód były sprzeczne z przepisem art. 110 § 1 i 2 k.k.w. w odniesieniu do wymaganej, minimalnej powierzchni na jednego skazanego wynoszącej 3 m², było nieprawidłowe. Oznaczenie, w powyższym przepisie, powierzchni w wymiarze minimalnym wskazuje bowiem, że obniżenie jej jest niedopuszczalne, a warunki bytowe określone w art. 110 § 2 k.k.w. odnoszą się do wszystkich kategorii skazanych, niezależnie od rodzaju i typu zakładu karnego i systemu odbywania kary. Stanowią one standard minimalny, który administracja zakładu karnego musi zapewnić skazanym. Zatem sam fakt przebywania powoda w przeludnionych celach naruszył jego dobra osobiste zgodnie z art. 23 k.c., gdyż wykraczał ponad normalną dolegliwość związaną z

odbywaniem kary pozbawienia wolności i nie można uznać, że powód wytaczając powództwo o zadośćuczynienie nadużył przysługujących mu prawa podmiotowych.

Nietrafne jest powoływanie się przez skarżącego na art. 248 k.k.w., który utracił moc obowiązującą w dniu 6 grudnia 2009 roku, na skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 roku (sygn. akt SK 25/07), który stwierdził, że nadmierne zagęszczenie więźniów w celi może być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne. Zadośćuczynienie stanowi sposób naprawienia krzywdy, w postaci doznanych cierpień fizycznych i ujemnych przeżyć psychicznych, zarówno istniejącej w chwili orzekania jak i takiej, którą poszkodowany będzie w przyszłości na pewno lub z dającym się przewidzieć dużym stopniem prawdopodobieństwa odczuwać. Zasadniczą przesłankę określającą jego wysokość stanowi więc stopień natężenia doznanej krzywdy. Dla jej sprecyzowania i przyjęcia „odpowiedniej” sumy zadośćuczynienia uwzględnić należy takie okoliczności, jak rodzaj naruszonego dobra, rozmiar doznanej krzywdy, intensywność naruszenia, stopień negatywnych konsekwencji dla pokrzywdzonego wynikających z dokonanego naruszenia dobra osobistego, w tym także niewymiernych majątkowo, nieodwracalność skutków naruszenia, stopień winy sprawcy.

Oceniając sytuację powoda indywidualnie stwierdzić należy, że rozmiar szkody niemajątkowej nie był znaczny, a okoliczność przebywania w przeludnionej celi nie spowodowała żadnych następstw psychicznych u G. A., więc kwota 2.500 zł jest odpowiednią kwotą przyznaną jako rekompensata za doznaną krzywdę.

Odnosząc się do naruszenia przepisu art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. stwierdzić należy, że nie był on zasadny, bowiem w sytuacji gdy powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od danego dnia, poprzedzającego dzień wyrokowania, odsetki należą się zgodnie z żądaniem o ile zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście należała się powodowi z tego tytułu od wskazanego przez niego dnia. Wynika z tego, że skoro powód objął swoim żądaniem odsetki ustawowe od dochodzonej kwoty zadośćuczynienia już w pozwie to prawidłowo Sąd Okręgowy zasądził je od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu.

Analizując z kolei zarzut naruszenia przepisu art. 102 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. stwierdzić należy, że nie jest on trafny, gdyż w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy podał motywy zastosowania art. 100 k.p.c. i zasady obciążenia jednej ze stron kosztami, argumentując, że określenie sumy należnej powodowi zależało od oceny Sądu, a zatem G. A. nie był w stanie samodzielnie oszacować kwoty należnego mu zadośćuczynienia, a jego sytuacja materialna i okoliczność wieloletniego pozbawienia wolności nie pozwoliłyby mu na pokrycie kosztów zastępstwa procesowego strony przeciwnej. Należy zgodzić się ze stanowiskiem Sądu I instancji i uznać, że motywy zastosowania art. 100 k.p.c. i art. 102 k.p.c. były słuszne.

Niezasadne okazały się zarzuty apelacji powoda.

Oдноśnie do zarzutu nieuwzględnienia faktu obrażania i szykanowania powoda przez więźniów grypsujących, należy wskazać, że skarżący nie podjął próby podważenia prawidłowości poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń, z których wynika, że funkcjonariusze właściwie reagowali na naganne zachowanie innych osadzonych wobec powoda, stosując wobec osób obrażających powoda stosowne kary.

Wbrew stanowisku skarżącego brak było podstaw do przyznania na jego rzecz wyższego zadośćuczynienia. Oдноśnie do zarzutu osadzenia powoda w okresie, kiedy deklarował, że jest osobą niepalącą, z palącym M. B., należy podnieść, że cela nr 8, w której powód przebywał z M. B. była celą przeznaczoną dla osób niepalących. Powód został do niej przeniesiony po tym, jak zadeklarował, że należy do osób niepalących. Powód wielokrotnie zmieniał deklaracje dotyczące palenia wyrobów tytoniowych. Z zeznań powoda wynika, że jego prośby o przenoszenie do cel dla niepalących, gdy zmieniał deklarację co do palenia, były przez pozwanego respektowane. Jednocześnie z tych zeznań nie wynika, aby powód skarżył się na M. B. i ubiegał się o przeniesienie do innej celi. Nie można zatem uznać, że przebywanie z jednej celi z palącym więźniem naruszało dobra osobiste powoda, skoro powód się na to godził.

Naruszenia dóbr osobistych powoda nie można także dopatrzeć się w braku niezwłocznego poddania powoda zabiegowi operacyjnego palca. Powód był leczony w pozwanej placówce i w tym celu skierowano powoda na rehabilitację, której się nie poddał. Powód nie wykazał, że zabieg operacyjny był pilny i aby przeprowadzenie go w planowym terminie, zamiast niezwłocznie, pociągnęło za sobą negatywne skutki dla stanu zdrowia powoda. Należy także odwołać się do doświadczenia życiowego i wskazać, że w warunkach wolnościowych powód niewątpliwie także musiałby oczekiwać na zabieg.

Reasumując należy stwierdzić, że jedynie zarzut pozwanego dotyczący nadmiernej wysokości zasądzonego zadośćuczynienia zasługiwał na uwagę i z tego względu Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1a w ten tylko sposób, że zasądzoną kwotę 5.000 zł obniżył do kwoty 2.500 zł oraz oddalił powództwo co do kwoty 2.500 zł i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda w całości, a apelację strony pozwanej w pozostałej części.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. i nie obciążył powoda kosztami postępowania apelacyjnego, mając na uwadze argumenty, które zadecydowały o uznaniu za niesłuszny podniesiony w apelacji strony pozwanej zarzut naruszenia art. 102 k.p.c.

Na podstawie § 11 ust. 1 pkt 25 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461 t.j.) przyznano pełnomocnikowi powoda zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 147,60 zł.